



> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer  
der Staten-Generaal  
Postbus 20018  
2500 EA DEN HAAG

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147  
2511 DP Den Haag  
Postbus 20011  
2500 EA Den Haag

**Onze referentie**  
2024-0000851279

Datum 23 oktober 2024  
Betreft Beantwoording Kamervragen gesteld tijdens eerste termijn  
begrotingsbehandeling Koninkrijksrelaties

Hierbij bied ik u de beantwoording aan van een deel van de vragen die door leden van uw Kamer op 22 oktober 2024 in eerste termijn zijn gesteld in het debat over de vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (36600-IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2025. De overige gestelde vragen zal ik tijdens het vervolg van het debat op woensdag 23 oktober 2024 in mijn eerste termijn beantwoorden.

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties  
*Digitalisering en Koninkrijksrelaties*

Zsolt Szabó

## Vragen van het lid White (GL-PvdA)

### Vraag (1):

Kunnen we ervan uitgaan dat er na de kabinetsreactie op het rapport van de commissie Thodé later dit jaar direct concrete maatregelen voorgesteld worden?

### Antwoord:

Dit kabinet maakt structureel extra middelen vrij, namelijk € 2 mln. voor de eilandelijke bestrijding van armoede en schuldenproblematiek. Daarnaast is er € 9 mln. gereserveerd voor het verbeteren van de koopkracht op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Er wordt momenteel gewerkt aan de uitwerking hiervan. Het concrete pakket met maatregelen voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba wordt met de voorjaarsnota aan uw Kamer voorgelegd. Uw Kamer ontvangt voorafgaand aan het debat op 11 december 2024 een brief over de nadere uitwerking van de adviezen van commissie Thodé.

### Vraag (2):

Wat kan het kabinet doen aan het wegvallen van de energietoeslag in 2025 voor de meest kwetsbare gezinnen op de eilanden?

### Antwoord:

Het kabinet heeft structureel € 9 mln. extra gereserveerd voor het verbeteren van bestaanszekerheid in Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Momenteel wordt gewerkt aan de concrete uitwerking van een pakket aan maatregelen voor het verbeteren van de koopkracht op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Dit pakket legt het kabinet aan u voor met de voorjaarsnota. Voor nu kan ik aangeven dat we daarbij bezien in hoeverre we de koopkrachtmiddelen voor volgend jaar kunnen inzetten om de tijdelijke maatregelen aan de kostenkant te verlengen, zoals de energietoelage voor minimahuishoudens of de subsidie op internet. Met deze vraag beantwoord ik tevens vraag 18.

### Vraag (3):

Wat gaat het kabinet eraan doen om te zorgen dat het gehele Koninkrijk de afspraken uit het Parijsakkoord uitvoert?

### Antwoord:

Nederland heeft zich gecommitteerd aan het Parijsakkoord en zet zich er namens het Koninkrijk voor in om de doelen te halen. Dat doet Nederland in EU-verband en door middel van nationaal beleid.

Hoewel het Caribisch deel van het Koninkrijk formeel niet onder het Parijsakkoord valt, vindt het kabinet het van belang om ook Bonaire, Sint Eustatius en Saba te ondersteunen bij het klimaatbeleid. Daarom ondersteun ik samen met de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Klimaat en Groene Groei Bonaire, Sint Eustatius en Saba bij het opstellen van de klimaatplannen. Uw Kamer zal per brief voorafgaand aan het wetgevingsoverleg water bij de vaste commissie Infrastructuur en Waterstaat in november 2024 geïnformeerd worden over de stand van zaken rondom de klimaatplannen.

De landen (Aruba, Curaçao en Sint Maarten) zijn autonoom en bepalen zelf of medegelding van het Parijsakkoord wenselijk is. Wel ondersteunt Nederland de landen in het Caribische deel van het Koninkrijk, bijvoorbeeld door een Memorandum of Understanding Energietransitie dat door de minister van Klimaat en Groene Groei is gesloten en een Memorandum of Understanding Klimaat dat door de minister van Infrastructuur en Waterstaat is gesloten.

**Vraag (4):**

Deelt de staatssecretaris de mening dat het beschamend is dat de bewoners van Bonaire samen met Greenpeace een rechtszaak hebben aangespannen?

**Antwoord:**

Het is aan Greenpeace en andere betrokkenen om hierin een afweging te maken.

**Vraag (5):**

Wat gaat het kabinet doen om te voorkomen dat de rechtszaak van Greenpeace voortgezet moet worden? Is het niet verstandiger om snel met de eilanden en de bewoners om tafel te gaan om een plan op te stellen?

**Antwoord:**

De zaak is aangespannen door Greenpeace, zij beslissen over voortzetting van de rechtszaak. Bonaire, Sint Eustatius en Saba werken momenteel aan een klimaatplan met ondersteuning van het Rijk. Het betrekken van de inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba is hier nadrukkelijk onderdeel van. Bonaire doet dit via een klimaattafel, Sint Eustatius en Saba hebben gekozen om ambtelijk en bestuurlijk direct aan een klimaatplan te werken. Het Rijk ondersteunt de eilanden met capaciteit, onderzoeken en expertise bij het maken van klimaatplannen. Het Rijk heeft hiervoor € 1 mln. euro beschikbaar gesteld. Uw Kamer zal per brief voorafgaand aan het wetgevingsoverleg water bij de vaste commissie Infrastructuur en Waterstaat in november 2024 geïnformeerd worden over de laatste stand van zaken.

**Vraag (6):**

Er wordt al decennialang gesproken over het oplossen van het democratisch tekort, inclusief actief kiesrecht voor het parlement. Dit komt ook terug in het advies van de Raad van State. Wat is de reactie van de staatssecretaris hierop?

**Antwoord:**

Het verminderen van het democratisch tekort is inderdaad al lang onderwerp van onderzoek en gesprek. De Raad van State van het Koninkrijk heeft in het advies van vorige week een voorkeur uitgesproken voor het toekennen van kiesrecht voor de Eerste en Tweede Kamer aan de Nederlandse inwoners van de Caribische landen. Momenteel bestudeert het kabinet dit advies en de aanbevelingen zorgvuldig. Over een reactie zullen we overleg voeren met de landen. Dit punt zal worden opgepakt samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, die verantwoordelijk is voor het dossier kiesrecht.

**Vraag (7):**

De opvang van vluchtelingen uit Venezuela is onvoldoende en in strijd met mensenrechtenverdragen. Hoe staat het met het waarborgen van de mensenrechten en wat gaat het kabinet doen om de situatie te verbeteren?

**Antwoord:**

Het asiel-, opvang- en terugkeerbeleid is, net als mensenrechten, in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de autonome landen binnen het Koninkrijk. Een goed functionerend migratiebeleid conform de internationale verplichtingen is in het belang van het Koninkrijk. De eerdere bijstand aan Aruba en Curaçao was erop gericht om de vreemdelingenketen verder in lijn te brengen met geldende internationale standaarden en procedures. Dit draagt bij aan een verbeterde standaard voor zowel de vreemdelingenketen als het mensenrechtenbeleid. Zowel de minister van Asiel en Migratie als ikzelf zetten de samenwerking met de Caribische landen waar het gaat om migratiebeleid voort ten behoeve van verdere optimalisering in lijn met internationale standaarden zoals opgenomen in de beantwoording van de Kamervragen van het lid White over schendingen van mensenrechten van Venezolaanse vluchtelingen op Aruba<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Uw kenmerk: 2024Z14967

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

**Datum**

23 oktober 2024

**Onze referentie**

2024-0000851279

Voor het Koninkrijk is pas een functie weggelegd als een land niet zelf in staat is om structureel fundamentele rechten te verwezenlijken. Alleen het tekortschieten van een land is onvoldoende reden voor ingrijpen door het Koninkrijk. Slechts wanneer geen verbetering van een ontoelaatbare toestand door de landen mogelijk zou blijken, kan het Koninkrijk ingrijpen overwegen. Dit is de zogenoemde waarborgfunctie op grond van artikel 43, tweede lid, van het Statuut. Het is wenselijk om met minder ingrijpende manieren dan de waarborgfunctie te komen tot een duurzame verbetering van de situatie.

**Vraag (8):**

Hoe staat het met de invulling van de gelden voor het tegengaan van de doorwerking van het slavernijverleden?

**Antwoord:**

Vanuit het beschikbare budget wordt voor het Caribisch deel van het Koninkrijk enerzijds € 33 mln. besteed aan een subsidieregeling voor de professionalisering van maatschappelijke initiatieven en concrete projecten in het kader van het trans-Atlantisch slavernijverleden. Deze is op 1 juli van dit jaar in de Staatscourant gepubliceerd en wordt momenteel geoperationaliseerd. Anderzijds wordt € 33 mln. besteed aan de uitvoering van de toezeggingen aan de eilanden. Ieder eiland stelt hiervoor een actieagenda op waarin concrete projectvoorstellen worden opgenomen. Het kabinet zal in overleg met de Caribische delen van het Koninkrijk een toekomstgerichte benadering voorstaan in de verdere opvolging.

**Vragen van het lid Van Haasen (PVV)**

**Vraag (9):**

Is het mogelijk om de fondsen voor het slavernijverleden op een creatieve manier in te zetten zodat de mensen daadwerkelijk er iets aan hebben?

**Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 8.

**Vragen van het lid Bamenga (D66)**

**Vraag (10):**

Waar blijft de verdere uitwerking van de adviezen van de Commissie Thodé?

**Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 1.

**Vraag (11):**

Wordt er automatische indexatie ingevoerd en hoe gaat de staatssecretaris om met de specifieke noden van ouders en moeders met kinderen?

**Antwoord:**

Het wettelijk minimumloon en de uitkeringen in Bonaire, Sint Eustatius en Saba, waaronder de kinderbijslag, worden jaarlijks geïndexeerd op basis van consumentenprijsindex van het derde kwartaal. Op die manier groeien ze mee met de inflatie. Het kabinet heeft aandacht voor (alleenstaande) ouders in Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Zo is in januari 2024 de kinderbijslag in Bonaire, Sint Eustatius en Saba fors verhoogd met \$ 90 per kind per maand. Verder heeft uw Kamer recent het wetsvoorstel om de kwaliteit en de financiering van de kinderopvang in Bonaire, Sint Eustatius en Saba te verbeteren aangenomen. Ook het wetsvoorstel Wijzigingswet SZW Wetten BES 2024 verbetert de positie van ouders door de verlofregelingen uit te breiden, waaronder geboorteverlof en zorgverlof. Specifiek voor ouders van kinderen met een intensieve zorgbehoefte heeft het kabinet een tijdelijke regeling getroffen voor dubbele kinderbijslag. Ten slotte verkent het kabinet een inkomensafhankelijke kindregeling op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

**Vraag (12):**

Wat vindt de staatssecretaris ervan dat Greenpeace als vertegenwoordiger van Bonaire de Staat der Nederlanden heeft aangeklaagd en wat moet er op korte termijn gebeuren om Bonaire, Sint Eustatius en Saba beter te beschermen tegen de gevolgen van de klimaatverandering?

**Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 5.

**Vraag (13):**

Waar blijft de uitwerking van de motie Ceder en White om te komen tot een deltaplan speciaal voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba?

**Antwoord:**

Aan de motie-Ceder en Wuite wordt momenteel uitvoering gegeven met de huidige inzet op de klimaatplannen. Bonaire, Sint Eustatius en Saba zullen hiernaast ook deel uitmaken van de Nationale Adaptatiestrategie, deze wordt in 2026 herijkt door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

**Vraag (14):**

Hoe staat het met de klimaattafel voor Bonaire en hoe zijn Sint Eustatius en Saba hierbij aangesloten?

**Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 5.

**Vraag (15):**

Door het schrappen van het Nationaal Groeifonds is van de € 130 mln. die eerder was gereserveerd, maar € 80 mln. overgebleven. Waarom is hiervoor gekozen?

**Antwoord:**

Het kabinet heeft besloten om het Nationaal Groeifonds uit te faseren. In lijn hiermee is vervolgens besloten om ook de subsidieregeling Versterking Duurzaam Verdienvermogen ACS en BES, oftewel het Caribisch Nationaal Groeifonds, niet voort te zetten. Het kabinet heeft besloten om € 80 mln. in te zetten voor projecten die essentieel zijn voor het versterken van het economisch fundament en de zelfredzaamheid van de Caribische eilanden.

**Vraag (16):**

Is het kabinet bereid om de bezuinigde € 50 mln. van het Nationaal Groeifonds alsnog vrij te maken voor het verdienvermogen en de toekomst van Bonaire, Sint Eustatius en Saba?

**Antwoord:**

De subsidieregeling Versterking Duurzaam Verdienvermogen ACS en BES, oftewel het Caribisch Nationaal Groeifonds, wordt niet voortgezet. Het kabinet is niet voornemens om de bezuinigde 50 mln. euro alsnog in te zetten voor het Caribische gedeelte van het Koninkrijk.

**Vraag (17):**

Naar aanleiding van de motie-White is er onderzoek gedaan en een advies uitgebracht over het versterken van het verdienvermogen van de eilanden. Dit onderzoek adviseert om een economisch groeiplatform Carib op te richten. Waarom slaat de staatssecretaris dit advies in de wind?

**Antwoord:**

De minister van Economische Zaken omarmt het advies van Deloitte om geen Regionale Ontwikkelingsmaatschappij in te stellen voor het Caribische deel van het Koninkrijk. Ik ondersteun zijn standpunt dat het economisch ecosysteem nog

onvoldoende is uitgekristalliseerd. Er zijn diverse ontwikkelingen en acties waaraan ik mijn bijdrage lever om wel te komen tot een ontwikkeld economisch ecosysteem. Hierbij moet gedacht worden aan mijn gezamenlijke inzet met de openbare lichamen om te komen tot economische ontwikkelstrategieën, het onderzoek wat ik laat uitvoeren naar de investeringsopgave van de infrastructuur in Bonaire, Sint Eustatius en Saba en de inzet van de Tijdelijke Werk Organisatie als het gaat om economische ontwikkeling.

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

**Datum**  
23 oktober 2024

**Onze referentie**  
2024-0000851279

### **Vragen van het lid Ceder (CU)**

#### **Vraag (18):**

Er zijn nog altijd grote verschillen met Europees Nederland op het gebied van basisvoorzieningen zoals elektra, telecom en drinkwater. Hoe gaat de staatssecretaris de leefbaarheid op Bonaire, Sint Eustatius en Saba waarborgen als de koopkrachtsubsidies aflopen na 2024? Hoe gaat de staatssecretaris de levensstandaard waarborgen als de koopkrachtsubsidies, zoals de energietoeslag waar de heer White naar verwees, eind 2024 aflopen?

#### **Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 2.

#### **Vraag (19):**

De Caribische landen weten vaak nog niet de weg te vinden naar de Europese fondsen voor ontwikkeling. Dat is voor zowel de Caribische eilanden als Nederland een gemiste kans. Hoe staat het met de vooruitgang daarmee? En wordt alles ook benut?

#### **Antwoord:**

De EU-fondsen worden nog maar beperkt benut door de eilanden. Dat komt vooral door de complexe procedures en strenge criteria van de fondsen. Om die reden heeft Nederland ruim 1,5 jaar geleden een speciaal gezant aangesteld die met zijn medewerkers Bonaire, Sint Eustatius en Saba ondersteunt om toegang tot relevante fondsen te krijgen. De gezant heeft al successen geboekt, zoals de selectie van de Bonaire, Sint- Eustatius en Saba van het '30 for 2030' programma, waarin de eilanden worden ondersteund om uiterlijk in 2030 volledig over te schakelen op duurzame energiebronnen. Verder zijn diverse aanvragen in voorbereiding voor onder andere het Erasmus+ programma en het Best of Life programma. Ik heb er vertrouwen in dat met de inzet van de gezant de benutting van EU-fondsen de komende jaren zal toenemen.

#### **Vraag (20):**

Ten aanzien van veiligheid, zet de staatssecretaris zich in voor een tbs-kliniek in het Caribisch gebied?

#### **Antwoord:**

De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, gaat over de forensische zorg op Bonaire, Sint Eustatius en Saba, waaronder tbs. De oplegging van de tbs-maatregel op Bonaire, Sint Eustatius en Saba is nog niet in werking getreden.

Het Justitieel Vierpartijenoverleg heeft in juni 2024 ingestemd met een voorstel voor de ontwikkeling van een meerjarig programma om forensische zorg en behandeling te realiseren. Hierbij zal ook worden bezien of een kleinschalige tbs-voorziening op Bonaire, Sint Eustatius en Saba een mogelijkheid is. Dit voorstel wordt in januari 2025 ter goedkeuring voorgelegd aan het Justitieel Vierpartijenoverleg.

#### **Vraag (21):**

Hoe gaat de staatssecretaris ervoor zorgen dat het verdrag van Istanbul met betrekking tot vrouwenrechten ook in het Caribisch deel van het Koninkrijk wordt toegepast?

**Antwoord:**

Voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba is de verwachting dat dit verdrag op zijn vroegst in 2026 kan worden aanvaard. Belangrijke stappen die nu al worden gezet zijn het regelen van opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld. Verder brengen de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie en Veiligheid in kaart wat wettelijk en beleidsmatig nog nodig is om het verdrag voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba te kunnen aanvaarden.

Het verdrag van Istanbul is aangemerkt als een prioriteitsverdrag. Implementatie is een landsaangelegenheid. Dit betekent dat de landen zelf gaan over het treffen van noodzakelijke maatregelen. De vier landen van het Koninkrijk werken samen in een commissie aan de implementatie ervan. U wordt periodiek geïnformeerd over de voortgang van de verdragsimplementatie.

**Vraag (22):**

Wat gaat de staatssecretaris doen om de connectiviteit en OV-voorzieningen tussen de eilanden te regelen?

**Antwoord:**

Ik probeer dit op meerdere manieren aan te pakken. Zo verlengen we de jaarlijkse subsidie voor de veerboot tussen de bovenwindse eilanden zodat de tarieven omlaag kunnen. Deze subsidie loopt tot en met 2025. Hiernaast vindt een wijziging plaats van de Luchtvaartwet Bonaire, Sint Eustatius en Saba om een wettelijke grondslag te creëren voor een zogenoemde Public Service Obligation voor Sint Eustatius en Saba. De internetconsultatie is recentelijk afgerond. Een Public Service Obligation is een instrument waarmee de overheid voorwaarden kan stellen aan luchtvaartmaatschappijen om bijvoorbeeld een lagere ticketprijs te garanderen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties verkennt samen met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en andere ministeries de financiering van een mogelijke Public Service Obligation. Verder investeert het Rijk fors in de havens op Saba en Sint Eustatius om de bereikbaarheid te verbeteren en om deze orkaanbestendig te maken.

**Vragen van het lid Bruyning (NSC)**

**Vraag (23):**

Er is een rapport van de Raad van State verschenen over het 70-jarig bestaan van het Statuut van het Koninkrijk. Kan de staatssecretaris met een uitgebreide reactie komen op dit rapport? Kan de staatssecretaris daarbij optrekken met de belanghebbenden van de eilanden en autonome landen binnen het koninkrijk?

**Antwoord:**

Op dit moment ben ik het advies van de Raad van State aan het bestuderen en ik zal de aanbevelingen meenemen in mijn afwegingen. Het voornemen is om voor de zomer van 2025 met de kabinetsreactie op het advies te komen. Over deze reactie zal ik natuurlijk overleg voeren met de landen. De andere eilanden (Bonaire, Saba en Sint Eustatius) worden grotendeels buiten beschouwing gelaten, aldus de Raad van State van het Koninkrijk. Het ligt daarmee minder voor de hand dat zij expliciet betrokken worden bij het formuleren van de kabinetsreactie.

**Vraag (24):**

Hoe verhoudt de agenda Goed bestuur zich met de soortgelijke agenda die door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt uitgerold? Is er een Caribische en Europese versie van deze agenda?

**Antwoord:**

Ja, er komt een agenda Goed bestuur specifiek voor Bonaire, Sint Eustatius en

Saba. Goed bestuur en de democratische rechtsstaat vormen het fundament van onze samenleving. Ook Bonaire, Sint Eustatius en Saba behoren tot deze rechtstaat en ook deze inwoners en ondernemers moeten kunnen vertrouwen op de overheid. Dit vraagt om maatwerk. Het gaat hierbij, net als in Europees Nederland, over het versterken van *checks and balances*, maar wel toegesneden op de eilanden en samen met de eilanden. Hierbij zet ik in op deugdelijk bestuur en rechtszekerheid. Het gaat hierbij om het borgen van ambtelijke en bestuurlijke integriteit, versterking van toezicht en handhaving, de aanpak van ondermijnende criminaliteit en het versterken van democratische instituties op de eilanden.

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

**Datum**  
23 oktober 2024

**Onze referentie**  
2024-0000851279

**Vraag (25):**

Het is teleurstellend om te zien dat er flink wordt gekort op subsidies ten behoeve van bestaanszekerheid. Zijn de investeringen van € 80 mln. eenmalig?

**Antwoord:**

Ja, de investering van € 80 mln. euro is een eenmalige investering.

**Vraag (26):**

Hoe ziet de toekomst van het Nationaal Groeifonds eruit en hoe worden investeringen in de toekomst in de CAS ingevuld?

**Antwoord:**

De subsidieregeling Versterking Duurzaam Verdienvermogen ACS en BES, oftewel het Caribisch Nationaal Groeifonds, wordt niet voortgezet. Dit houdt in dat er geen projectvoorstellen ingediend kunnen worden. Financiering van innovatieve projecten vanuit bedrijven zal bij de wens tot financiële ondersteuning door investeerders of door de landen zelf moeten worden opgebracht.

**Vraag (27):**

Wat is de status van het onderzoek naar aanleiding van de motie Bruyning dat zich richt op het onderwerp 'verbetering interdepartementale samenwerking'? En hoe vult de staatssecretaris zijn coördinerende rol in?

**Antwoord:**

Op basis van wet- en regelgeving heb ik als bewindspersoon bevoegdheden ten opzichte van Bonaire, Sint Eustatius en Saba vergelijkbaar met die van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties richting gemeenten en provincies. Dit betreft een algemene inhoudelijke coördinerende rol en daarnaast heb ik een toetsende rol als het gaat om beleidsintensiveringen en/of wijzigingen met financiële consequenties voor de openbare lichamen. Verder ben ik ook beheerder van het BES-fonds en houd ik toezicht op het financieel beheer van de eilanden. Richting de eilanden vul ik mijn algemeen inhoudelijke coördinerende rol in middels de bestuursakkoorden. De bestuursakkoorden dragen bij aan de verhoudingen tussen de Rijksoverheid en het bestuur van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, doordat daarin de samenwerking en gezamenlijke prioriteiten worden vastgelegd. Momenteel ben ik bezig met de beleidsevaluatie van artikel 4 van de begroting Koninkrijksrelaties (Bevorderen sociaaleconomische structuur). hierin heb ik ook aandacht voor de coördinatie van het Rijksbeleid. De uitkomsten zullen medio 2025 met uw Kamer worden gedeeld.

**Vraag (28):**

Hoe zou de staatssecretaris zijn collega's willen aansporen zodat alle begrotingen



die raken aan Bonaire, Sint Eustatius en Saba overzichtelijker en uniformer worden?

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

**Antwoord:**

Naar aanleiding van de motie-Hachchi<sup>2</sup> c.s. wordt in iedere begroting van een departement een bijlage opgenomen met daarin de Rijksuitgaven aan Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Deze bijlage biedt zowel inzicht in de bedragen die in de komende jaren worden ingezet op de verschillende beleidsterreinen als een toelichting daarop. Het is van belang dat deze bijlage de Tweede Kamer in voldoende mate informeert over de inzet van ieder departement. Ik zal in gesprek gaan met de andere departementen om te bezien hoe de toegevoegde waarde van deze bijlagen kan worden vergroot.

**Datum**  
23 oktober 2024

**Onze referentie**  
2024-0000851279

**Vraag (29):**

Het afgelopen jaar is er een motie door de Kamer aangenomen die gaat over het aanspreken van EU-fondsen voor de eilanden. De staatssecretaris heeft afgelopen vrijdag een brief gestuurd waarin is aangegeven dat er op dit moment al genoeg gebeurt met betrekking tot het aanspreken van de EU-fondsen. Er is een gezant en de eilanden hebben al genoeg capaciteit. Is dat ook echt zo?

**Antwoord:**

Zoals ik vorige week in mijn brief<sup>3</sup> schreef heeft Nederland ruim 1,5 jaar geleden een speciaal gezant aangesteld die samen met zijn medewerkers Bonaire, Sint Eustatius en Saba ondersteunt bij EU-procedures. Hij heeft al eerste successen geboekt en er worden nog verschillende aanvragen bij de EU voorzien. Ook op de eilanden wordt op dit moment de inzet op EU-fondsen vergroot door hier mensen voor vrij te maken. Naast extra inzet van de eilanden zelf wordt er ondersteuning geboden door het kabinet van de gezant, mijn ministerie en de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging.

**Vraag (30):**

Kan de staatssecretaris aangeven hoe vaak er al aanspraak is gemaakt op de EU-fondsen? Wat is er met het geld uit de fondsen gebeurd?

**Antwoord:**

Er bestaat helaas geen recent overzicht van benutting van EU-fondsen. De benutting is tot op heden echter beperkt. Om die reden heeft Nederland 1,5 jaar geleden ook een speciaal gezant aangesteld om Bonaire, Sint Eustatius en Saba te ondersteunen bij aanvragen van Europese subsidies. Als de landen dat willen, kan de gezant ook hen ondersteuning bieden. De eilanden ontvangen wel alle zes specifieke voor Landelijke Gebieden Overzee (LGO) bedoelde middelen. De Europese Commissie schrijft voor dat het project moet aansluiten op de Green Deal. De eilanden kiezen vervolgens zelf het onderwerp waarvoor zij subsidie aanvragen uit die LGO-enveloppe. Dat varieert van bijvoorbeeld e-government op Aruba, watermanagement en riolering op Bonaire en Curaçao, tot duurzame energie op Saba en Sint Maarten.

**Vraag (31):**

Is de staatssecretaris het ermee eens dat het aanspreken van de fondsen de zelfredzaamheid vergroot en daarmee ook de financiële onafhankelijkheid

<sup>2</sup> Kamerstukken II 2011/12, 33000-IV, nr. 28.

<sup>3</sup> Kamerstukken II 2024/25, 366000-IV, nr. 5.

vergroot?

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

**Antwoord:**

Ik ben het met u eens dat betere benutting van EU-fondsen kan bijdragen aan de zelfredzaamheid en financiële onafhankelijkheid van de eilanden. Daarmee kunnen meer investeringen mogelijk worden gemaakt. Recente investeringen die mede met EU-fondsen zijn gefinancierd zijn bijvoorbeeld de aanleg van riolering op Curaçao en Bonaire, duurzame energievoorzieningen op Saba en Sint Maarten en duurzame landbouw op Sint Eustatius.

**Datum**  
23 oktober 2024

**Onze referentie**  
2024-0000851279

**Vraag (32):**

Is de staatssecretaris voornemens om een BES-toets onderdeel te maken van het wetgevingsproces?

**Antwoord:**

Goed Bestuur is een prioriteit van dit kabinet. Daartoe behoort ook de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van wetten. Op basis van de motie-Bruyning en Paternotte worden in 2025 voor twee wetstrajecten uitvoeringstoetsen uitgevoerd. Daarbij wordt op basis van bestaande toetsen, zoals de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden, gewerkt aan de totstandkoming van een leidraad voor de toetsing van toekomstige wetstrajecten. Op deze manier zou dit op termijn vast onderdeel kunnen worden van het wetgevingsproces waarbij specifieke aandacht is voor de lokale Caribische context. In een later stadium informeer ik u hier graag verder over.

**Vragen van het lid Vermeer (BBB)**

**Vraag (33):**

Welke concrete maatregelen worden genomen om de Caribische regio beter te beschermen tegen de georganiseerde misdaad en om de capaciteit van de justitiële keten op peil te brengen?

**Antwoord:**

Ik blijf het gebied ondersteunen door geld beschikbaar te stellen voor de versterking van het grensoezicht, het researchesamenwerkingsteam en de Openbare Ministeries voor de aanpak van ondermijning. Het ministerie van Justitie en Veiligheid zet bovendien in op samenwerking met landen in Latijns-Amerika en de Cariben en is aangehaakt bij het Europese programma EL PACCTO 2.0 van de Europese Commissie.

Om de capaciteit van de justitiële keten op peil te brengen liggen er nu zeven uit te voeren afspraken om de rechtshandavingsketens van Aruba, Curaçao en Sint Maarten te versterken. De landen zoeken bijvoorbeeld ruimte in hun begroting en werken ook aan een instroomplanning voor personeel. Ook verbeteren we de samenwerkingen door bij de start van nieuwe projecten een uitvoeringstoets uit te voeren en afspraken te maken over projectondersteuning. De minister van Justitie en Veiligheid informeert u halfjaarlijks over de voortgang van deze afspraken via de terugkoppelingsbrief van het Justitieel Vierpartijenoverleg.

**Vraag (34):**

Hoe borgt de regering dat de lokale overheden in het Caribisch gebied worden ondersteund en gecontroleerd om corruptie en wanbeheer tegen te gaan?

**Antwoord:**

Nederland stelt sinds 2021 jaarlijks € 1 mln. ter beschikking aan de landen voor de bestuurlijke aanpak van ondermijning. Met deze aanpak worden lokale bestuurders weerbaarder gemaakt tegen corrumperende invloeden. Ook wordt wetgeving ontwikkeld en geïmplementeerd om ondermijning te bestrijden. Een werkgroep onder het Justitieel Vierpartijen Overleg monitort de voortgang van deze aanpak periodiek. Daarnaast heeft het Ministerie van Justitie en Veiligheid tot en met 2025 gelden beschikbaar gesteld voor de oprichting van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Caribisch Nederland. Daarnaast loopt er een wetgevingstraject om de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (BIBOB) ook te laten gelden in Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

Bovendien is integriteit één van de speerpunten van de agenda Goed Bestuur voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Samen met de eilanden zet ik in op een integriteitsaanpak. Onderdeel van deze aanpak is in ieder geval betere handhaving en toezicht op vergunningen, betere ondersteuning van melders en klokkenluiders en heldere procedures voor inkoop en aanbesteding. Ik informeer u voor het eind van dit jaar over deze agenda.

**Vragen van het lid Vries, A. de (Aukje) (VVD)**

**Vraag (35):**

Het is niet wenselijk dat er wordt bezuinigd op de Koninklijke Marechaussee. De VVD gaat ervan uit dat het een onbedoelde fout is die snel rechtgezet wordt, zeker nu de staatssecretaris in zijn brief over de rechtsstaat recent constateert dat de rechtshandavingsketen kwetsbaar is en er te weinig wordt geïnvesteerd. Kan dit aangepast worden?

**Antwoord:**

Onder het protocol versterking grenstoezicht zet Nederland sinds 2021 met de Landen in op het tegengaan van transnationale criminaliteit, onder meer door het plaatsen van functionarissen van de Koninklijke Marechaussee. De personele inzet van de Koninklijke Marechaussee was de afgelopen jaren echter minder dan verwacht. Dat was onder andere een gevolg van een vertraging van het traject. Ook bleek de werving van specialistisch personeel door de Koninklijke Marechaussee moeizaam.

De afgelopen jaren bleef elk jaar geld over van dit budget en daarom wordt dat budget voor de Koninklijke Marechaussee aangewend voor de subsidietaakstelling. Dit kan en zal echter geen consequenties hebben voor de operationele capaciteit van de Koninklijke Marechaussee. De gemaakte afspraken over het aantal Koninklijke Marechaussee-functionarissen voor versterking grenstoezicht zullen hoe dan ook worden nagekomen. De doelstellingen van het versterken van het grenstoezicht in de Caribisch deel van het Koninkrijk zijn onverminderd belangrijk voor het kabinet.

**Vraag (36):**

Hoe staat het met de noodzakelijke structurele hervormingen uit de landspakketten? Hoe kan het dat er sprake is van een financiële crisis bij het Curaçao Medical Center, terwijl de minister van Financiën Sylvania ANG 3 mld. aan oude belastingschulden kwijtscheldt?

**Antwoord:**

Zowel de zorg als de belastingen zijn een verantwoordelijkheid van Curaçao zelf. Mijn inmenging in het onderwerp zorg en het onderwerp belastingen beperkt zich tot de afspraken die gemaakt zijn in het Landspakket. Ten aanzien van het Curacao Medical Center zijn er afspraken gemaakt in het Landspakket, maar Curaçao kiest er voorsnog voor om deze onderdelen van het Landspakket zonder ondersteuning van Nederland uit te voeren. Ik heb geen verzoek tot bijstand ontvangen.

Betreffende de ANG 3 mld. aan oude belastingschulden, het gaat hier niet om een kwijtschelding maar om het staken van actieve invordering van bedragen. Het betreft oudere aanslagen van vóór 2018, aanslagen die in het verleden ambtshalve zijn opgelegd aan belastingplichtigen die zijn ontbonden en vereffend of die niet meer op Curaçao woonachtig zijn, dan wel aanslagen die zijn verjaard en waarvan de kans op inning in de meeste gevallen heel klein is. Deze keuze is gemaakt in het kader van het streven van de belastingdienst om zich te concentreren op de actuele inning. Dit brengt weliswaar een risico op aantasting van de belastingmoraal met zich mee en verhoudt zich in die zin minder goed tot de doelstelling van het Landspakket, maar voorstel valt onder de beleidsverantwoordelijkheid van het land Curaçao zelf. Ik heb u hierover eerder bericht<sup>4</sup>.

**Vraag (37):**

Hoeveel verschillen de voorwaarden die Aruba, Curaçao en Sint Maarten stellen aan Europese Nederlanders die zich daar willen vestigen ten opzichte van de omgekeerde situatie?

**Antwoord:**

Het migratiebeleid, waaronder het toelatingsbeleid, is in beginsel een landsaangelegenheid. Toelatingsvoorwaarden zijn voor Aruba, Curaçao en Sint Maarten opgenomen in de Landsverordeningen Toelating en Uitzetting. Voorwaarden voor toelating zijn beschikking over huisvesting, voldoende middelen van bestaan en een bewijs van goed gedrag over de afgelopen vijf jaar. Europees Nederland heeft geen toelatingsvoorwaarden voor Nederlanders uit de Caribische Koninkrijksdelen, alle mensen met de Nederlandse nationaliteit worden in beginsel toegelaten.

**Vraag (38):**

Hoe kijkt de staatssecretaris naar een expliciete bepaling in het Statuut dat naast Aruba ook Curaçao en Sint Maarten eenzijdig kunnen verklaren dat zij het Koninkrijk willen verlaten?

**Antwoord:**

Er ligt hiertoe een initiatiefvoorstel-Kamminga<sup>5</sup>. Dit initiatiefvoorstel ziet erop toe om het voor Curaçao en Sint Maarten mogelijk te maken te verklaren dat zij de rechtsorde neergelegd in het Statuut ten aanzien van hun land willen beëindigen. Deze mogelijkheid bestaat al voor Aruba. De Rijksministerraad zal zijn standpunt hierover bepalen als dat voorstel wordt behandeld. Dat is de gebruikelijke gang van zaken bij initiatiefvoorstellen.

<sup>4</sup> Kamerstukken II 2024/25, 36600-IV, 4.

<sup>5</sup> Kamerstukken I 2021/22, 35.119, R2116.

**Vraag (39):**

Het is goed dat in het regeerprogramma staat dat op de BES eilanden ruim 2200 betaalbare woningen worden gebouwd. Hoe ziet de verdeling over de eilanden eruit?

**Antwoord:**

De woningen zijn als verdeeld op basis van wachtlijsten bij woningstichtingen op de eilanden. Op Bonaire worden ruim 2100 en op Saba en Sint Eustatius ieder 50 huizen gebouwd.

**Vraag (40):**

De Algemene Wet Bestuursrecht voor de BES eilanden zal zeker niet alle problemen oplossen op het gebied van goed bestuur en financiële degelijkheid. Deze aspecten zullen voor de VVD ook onderdeel moeten zijn van toekomstige wetsvoorstellen zoals Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (WolBES) en de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (FinBES). Wat wordt de insteek van de staatssecretaris?

**Antwoord:**

Momenteel heb ik de voorstellen tot wijziging van WolBES en FinBES in beraad. Dit wetsvoorstel betreft een omvangrijke wijziging van twee belangrijke wetten voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Ik wil daarom de tijd nemen om dit zorgvuldig te doen. Daarbij zijn goed bestuur en financiële degelijkheid belangrijke uitgangspunten. Uiteraard houd ik uw Kamer op de hoogte van de uitkomsten van dit beraad en de eventuele gevolgen hiervan voor de planning.

**Vraag (41):**

Wanneer komen de voorstellen voor de WolBES en FinBES naar de Tweede Kamer?

**Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 40.

**Vraag (42):**

Is het probleem van de doorvoer van Curaçao naar Bonaire met dubbele belastingen opgelost?

**Antwoord:**

Op goederen die inwoners of bedrijven vanuit Bonaire bestellen bij ondernemers op Curaçao en die worden verscheept naar Bonaire rust geen Curaçaose omzetbelasting. Dit is in de wetgeving aldaar geregeld (Landsverordening omzetbelasting 1999, art. 7, lid 1, onderdeel p.). Dit betekent dat, voor zover goederen niet al zijn vrijgesteld op Bonaire, Sint Eustatius en Saba, alleen algemene bestedingsbelasting (ABB) wordt geheven bij invoer van deze goederen.

**Vraag (43):**

Het is goed dat er extra geld is geregeld voor de haven van Saba. Zijn de knelpunten met de douane bij de ferry op de bovenwindse eilanden nu eindelijk goed opgelost?

**Antwoord:**

De knelpunten met de douane bij de ferry op de bovenwinden betreffen locatie,

huisvesting, faciliteiten en beschikbare capaciteit. Deze worden niet volledig opgelost met enkel het verplaatsen van de havenactiviteiten. Om die reden wordt de Nederlandse Douane betrokken bij de inrichting van de nieuwe haven, zodat er strategisch nagedacht kan worden over de indeling ervan om controles efficiënter plaats te laten vinden. Ook worden ten aanzien van de capaciteit de mogelijkheden onderzocht voor operationele samenwerking met partnerdiensten als het Korps Politie Caribische Nederland en de Rijksdienst Caribisch Nederland.

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

**Datum**  
23 oktober 2024

**Onze referentie**  
2024-0000851279

**Vraag (44):**

Sint Eustatius doet te weinig aan loslopende geiten op het eiland. Daarom is de bijdrage voor het herstel van de klif bevroren en doorgeschoven naar 2027. Hoe gaat het dossier nu verder om het project uiteindelijk wel uitgevoerd te krijgen?

**Antwoord:**

Een deel van het budget is inmiddels besteed waarmee belangrijke stappen zijn gezet in het verder versterken van de klif. Het tweede deel van de toegezegde € 19 mln. is doorgeschoven en blijft beschikbaar. De instabiliteit van de klif wordt mede veroorzaakt doordat de begroeiing stelselmatig wordt weggegeten door loslopende geiten. Daarom hebben we bij het verstrekken van de middelen afspraken gemaakt met Sint Eustatius over de aanpak van de geitenproblematiek. Juist omdat we zuinig om moeten gaan met gemeenschapsgeld moet er een structurele oplossing komen voor de geitenproblematiek, omdat die anders het duurzaam herstel van de klif in de weg staat. Het is belangrijk dat Sint Eustatius concrete stappen gaat zetten zoals het geitvrij houden van de klif onder Fort Oranje.

**Vragen van het lid Eerdmans (JA21)**

**Vraag (45):**

Het rapport Gerichte groei van de staatscommissie Demografische ontwikkelingen CN concludeerde dat Bonaire, Sint Eustatius en Saba beter zelf hun migratiekaders zouden moeten kunnen vaststellen om demografische ontwikkelingen adequaat bij te sturen, met nieuwe juridische raamwerken. Welke ideeën zitten hiervoor in de pijplijn?

**Antwoord:**

De verantwoordelijkheid voor migratiebeleid ligt deels bij het Rijk en deels bij de eilanden. Het ministerie van Asiel en Migratie heeft een integrale beleidsvisie op migratie naar Bonaire, Sint Eustatius en Saba opgesteld. Een integrale aanpak is essentieel om een nadere regulering van migratie te bewerkstelligen. Het ministerie van Asiel en Migratie werkt aan de wijziging van de Wet toelating en uitzetting BES (WTU BES). Tegelijkertijd zijn er veel maatregelen die de Bestuurscolleges zelf moeten nemen, zoals aanpassing van de huisvestingsverordening.

Naar aanleiding van de evaluatie van de WTU BES in 2018 zijn eerste conceptteksten van het Besluit Toelating en Uitzetting BES en WTU BES opgesteld. Deze conceptteksten bevatten voornamelijk wetstechnische aanpassingen, waarmee meer handvatten worden gecreëerd om de werkprocessen van de ketenpartners beter in te richten of te optimaliseren. De start van formele consultatie is op dit moment nog onbekend.

Daarnaast hebben onder meer verschillende ketenpartners binnen de vreemdelingenketen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba nadere beleidsinhoudelijke wensen tot aanpassing van de vreemdelingenwet- en regelgeving gedeeld. Naar aanleiding van deze beleidswensen worden op dit moment de voorstellen nader uitgewerkt.

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

**Datum**  
23 oktober 2024

**Onze referentie**  
2024-0000851279

Op basis van de voornemens en ambities die volgen uit het Hoofdlijnenakkoord en Regeerprogramma, zullen de benodigde wetgevingsinspanningen geprioriteerd worden in samenspraak met de desbetreffende bewindspersoon. Uw Kamer wordt geïnformeerd over de herziening van de Wet toelating en uitzetting BES.

**Vraag (46):**

Wie krijgt er voor het uitvoeren van de ideeën voor het bijsturen van de demografische ontwikkeling het sturingsmandaat, mede in het licht van de beperkte ambtelijke capaciteit op de eilanden? Zijn dat de eilandsraden of is dat Nederland?

**Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 45.

**Vraag (47):**

De identiteitskaarten van Sint Eustatius, uitgegeven door BZK, worden in Nederland niet erkend als legitimatiebewijs. Bij de ingang van BZK schijnen eilandsraadsleden de toegang te zijn ontzegd. Dat helpt niet bij het kweken van wederzijds begrip en het afkomen van het gevoel een tweederangsburger te zijn. Hoe gaat het kabinet die plooiën gladstrijken?

**Antwoord:**

De door mijn ministerie uitgegeven identiteitskaarten voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba worden inderdaad niet geaccepteerd als identiteitsbewijs om toegang te krijgen tot Rijkskantoren. Dit komt doordat in regelgeving is vastgelegd dat deze identiteitskaart geen identiteitsbewijs is in Europees Nederland. Of er een uitzondering gemaakt kan worden voor Rijkskantoren in Europees Nederland vergt wat meer uitzoekwerk. Ik kom hier voor het einde van het jaar bij u op terug.

**Vraag (48):**

De totale Rijksuitgaven aan Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn in de afgelopen vijf jaar bijna verdubbeld. Hoe worden de eilanden structureel klaargestoomd voor grotere economische zelfredzaamheid?

**Antwoord:**

De toename van de Rijksuitgaven aan Bonaire, Sint Eustatius en Saba is met name veroorzaakt door twee ontwikkelingen. Ten eerste is er sprake geweest van een inhaalslag. Doordat er onvoldoende middelen waren om zowel Rijkstaken als eilandelijke taken uit te voeren, zijn er achterstanden ontstaan op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Dit zag bijvoorbeeld op het onderhoud van infrastructuur en de bekostiging van de gezondheidszorg. Ten tweede heeft het principe van 'comply or explain' ervoor gezorgd dat de eilanden steeds meer meelopen met het beleid dat ook van toepassing is op Europees Nederland. Een goed voorbeeld hiervan is het sociaal domein.

Om de zelfredzaamheid van de eilanden te vergroten zijn met de voorjaarsnota

2024 middelen aan de vrije uitkeringen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba toegevoegd. Uit onderzoek van Ideeversa bleek namelijk dat de eilandelijke taken en middelen die de eilanden daarvoor ontvangen niet in evenwicht zijn.<sup>6</sup> Hierdoor werden taken onvoldoende uitgevoerd en zijn achterstanden ontstaan. Met de toevoeging worden de eilanden beter in staat gesteld om hun eilandelijke taken adequaat en structureel uit te voeren. Dit draagt bij aan de zelfredzaamheid van de eilanden.

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

**Datum**  
23 oktober 2024

**Onze referentie**  
2024-0000851279

Daarnaast wordt op dit moment nader onderzoek gedaan naar de fysieke infrastructuur op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Dit onderzoek moet inzicht geven in de benodigde investeringen en het onderhoud in de fysieke infrastructuur, inclusief de termijn waarop dit noodzakelijk is. Dit inzicht ontbreekt nu. De fysieke infrastructuur is een belangrijke randvoorwaarde voor de economische ontwikkeling en zelfredzaamheid van de eilanden. Het eindrapport wordt begin 2025 opgeleverd. Voor de zeehaven van Saba, de wegen op Bonaire en voedselzekerheid zijn reeds middelen beschikbaar gesteld. Tot slot ondersteun ik Bonaire, Sint Eustatius en Saba (en de landen) in hun inspanningen om te komen tot een eigen economische ontwikkelstrategie.

**Vraag (49):**

In welke mate investeert Nederland in de stabiliteit van de infrastructuur in het fysieke domein en klimaatadaptatie? Zijn er specifieke samenwerkingsverbanden in ontwikkeling en is daarin voldoende aandacht voor Nederlandse expertise?

**Antwoord:**

Ik laat door Andersson Elffers Felix onderzoek doen naar de investeringen, vervanging, onderhoud en beheer van de infrastructuur in het fysieke domein. Hierin wordt ook rekening gehouden met klimaatadaptatie. In de herijking van de Nationale Adaptatiestrategie in 2026 zal een apart hoofdstuk voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba komen. De Nationale Adaptatiestrategie zal speciaal aandacht besteden aan de klimaatbestendigheid van investeringen in de infrastructuur.

**Vraag (50):**

Hoe zet het kabinet zich in om de drugshandel en corruptie ook bij het havenpersoneel in Venezuela en Colombia meer aan banden te leggen?

**Antwoord:**

Het Nederlands kabinet gaat niet over het havenpersoneel in Venezuela en Colombia. Wel is het zo dat Latijns-Amerika en de Cariben door hun ligging kwetsbaar zijn voor drugshandel en andere vormen van ondermijnende criminaliteit. Het kabinet ziet de bestrijding van ondermijning als een speerpunt. In de toekomstagenda kondigde de minister van Justitie en Veiligheid onder andere aan de samenwerking met de autoriteiten van Colombia te versterken. Ook heeft Nederland een attaché van de politie in het gebied en is er een liaison van de Kustwacht Caribisch gebied geplaatst. De samenwerking tussen Nederland en Colombia richt zich ook op drugsbestrijding in de haven.

**Vraag (51):**

In de begroting van Koninkrijksrelaties staat dat er € 28 mln. zal gaan naar maatregelen voor kennis, bewustwording en doorwerking van het slavernijverleden op de eilanden. Kan de staatssecretaris het kabinetsstandpunt

---

<sup>6</sup> Kamerstukken II 2023-24, 36410 IV, nr. 8.



hierover ophelderen? Hoe is het sentiment hierover volgens hem op de eilanden?

**Directoraat-generaal  
Koninkrijksrelaties**

**Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 8.

**Datum**  
23 oktober 2024

**Vragen van het lid Nispen van (SP)**

**Onze referentie**  
2024-0000851279

**Vraag (52):**

Erkent de staatssecretaris dat de onderbezetting bij de politie en het Openbaar Ministerie niet helpt waardoor de ingewikkelde zaken, bijvoorbeeld financiële zaken, blijven liggen?

**Antwoord:**

De onderbezetting bij politie en het Openbaar Ministerie wordt logischerwijs nog meer gevoeld bij complexe zaken waarvoor specifieke expertise nodig is. Het is echter van belang te beseffen dat het sowieso voor deze kleinschalige organisaties in de rechtshandhaving ingewikkeld is specifieke expertise binnen te halen. Nederland ondersteunt de landen via partijen met specifieke expertise als het Recherchesamenwerkingsteam en de Koninklijke Marechaussee. Aruba, Curaçao en Sint Maarten kunnen bovendien via een hulp- en bijstandsverzoek een beroep doen op specifieke expertise vanuit Nederland.

**Vraag (53):**

De bevolking van Bonaire is explosief gegroeid door onder andere migratie van rijke Nederlanders. Dit legt grote druk op de voorzieningen in Bonaire. Dit moet je durven reguleren met scherpe keuzes. Deelt de staatssecretaris deze mening?

**Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 45.

**Vraag (54):**

Wanneer kunnen we een wijzigingsvoorstel van de Wet toelating en uitzetting BES tegemoetzien, bijvoorbeeld met de eis van een maatschappelijk en sociaaleconomische binding als voorwaarde voor vestiging, ook van Europese Nederlanders?

**Antwoord:**

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 45.